"גולדה... גולדה... אל תלכי! גולדה גולדה השארי! גולדה חזרי!" הידד קולו הנואש של מזכ"ל מיפלגת העבודה, אהרון ידלין, באולם הישיבות של מישכן הכנסת שם התכנסה צמרת המערך.

אבל גולדה אפילו לא הסבה את ראשה לעבר כשישים חברי צמרת מיפלגתה, שהתכנסו שם ביום הראשון השבוע, כדי לשמוע מפיה את הרכב ממשלת־המיעוט שהחליטה להקים. בפנים מכווצים מזעם, כשהיא כפופה ושחוחה יצאה לבדה מהאולם, בהותירה מאחוריה את חבריה המומים ופעורי־פה נוכח הודעתה הבלתי צפויה כי היא עומדת להחזיר לנשיא עוד באותו לילה את המנדט להרכבת הממשלה.

ואם היה תהליך הרכבת הממשלה החדשה בישראל בחודשיים האחרונים אחד המחזות המבישים, הנקלים ומעוררי הסלידה שהוצגו אי־פעם על הבמה הפוליטית בארץ, הרי למה שהתחולל מרגע זה אי־אפשר למצוא כינוי אחר מאשר "קארקוע!"

נדמה היה כי מה שמתרחש אינו מתחולל במדינה דמוקרטית מתקדמת במחצית השניה של המאה העשרים, בעידן האלקטרוניקה וטיסות החלל. מלבד התלבושות והתפאורה הזכיר הכל דראמות מחצרות המלוכה של ימי הביניים או מטרגדיות הדמים של שקספיר.

איבה כללית

ראה היה כאילו אלה דימדומי חצר המלכות של גולדה. מוקפת בחבר יועצים תככניים וחורשי־מזימות, שהיריבות האישית והקנאה הגושית משחקים עבורם תפקיד יותר מאשר ענייני המדינה, ניסתה המלכה הזועמת להכתיב כדרכה את רצונה לאנשי חצרה.

"רק שלושה ימים קודם לכן נתנה לה הזדמנות בלתי חוזרת לבוא במגע ישיר עם רחשי הלב של העם עצמו. היה זה בטכס האזכרה לחללי צה"ל שמקום קבורתם לא נודע. כשתי רכבות אני שים כאן לטכס. גולדה יכלה שם לחוש בצורה בלתי אמצעית את האיבה הכללית ומבטי האשמה שנועצו בה. היא יכלה לשמוע את קריאות הגנאי והבוז שהטיחו בפניה הורים שכולים בכאבם.

אלא שגם מחזות מזעזעים אלה לא הצליחו לשבור את חומת האטימות שלה ואת ניתוקה מהמציאות. מוקפת בחבר יועצים מתרפסים וחנפנים, עדיין האמינה גולדה כי התמונה המלאכותית שאלה מוסיפים לצייר בפניה היא תמונת המציאות. גם כשבאה לסכם את מפעלה עד להצגת הממשלה החדשה בפני צמרת חרטומיה, הוכיחה כי הצביעות וההתחסדות לא נטשו אותה עד הסוף. ואז קרה מה שהמלכה לא היתה רגילה לו. חבר יועציה אומנם לא התייצב נגדה, אבל היא יכלה לשמוע מהם נימה של אי־הסכמה וביקורת.

"אנחנו אומנם נגד ממשלת מיעוט, אבל נצביע בעדה," אמרו לה אנשי רפ"י.

"אנחנו אומנם נגד ההרכב האישי של הממשלה שבחרת, אבל בגללך, באופן אישי, נצביע בעדה," אמרו לה היונים במפלגתה.

וזה הבהיר סוף־סוף לגולדה שלמרות מחזה ההתרפסות והחנפנות, אין עונים עוד אמן אחריה בצורה עיוורת. המלכה הזועמת העניפה את יועציה בעוגש החמור ביותר: היא איימה להשאיר אותם לנפשם.

מרגע זה החל מסע שידולים ועלייה־לרגל, שאפילו הכס הקדוש ברומא לא היה מתבייש בו. אפילו מתנגדיה הקשים ביותר בתוך מפלגתה. אפילו אלה שהשמיצוה מאחורי גבה והעזו לטעון בפומבי כי הגיעה שעתה ללכת, נרתמו למסע ההפצרות שנועד להשפיע על המלכה לחזור בה מחרון אפה ולרחם על נתיניה.

אי־אפשר היה שלא לראות את הבעות האימה והפחד על פני כל הטועגים לכתר המנהיגות. בכולם אחז הפחד הנורא פן חס וחלילה תלך גולדה. והיו להם סיבות טובות לפחד. משום שרבים ידעו כי אחרי גולדה — ישטוף המבול את מפלגת העבודה ועלול לסחוף גם אותם ולטאטא אותם מעל הבמה הציבורית.

מתח וחרדה

משך עשרים וארבע שעות החזיקה גולדה את חצר המלכות שלה במתח ובחרדה. עד לכתה אל נשיא־המדינה, שם הודיעה כי נתרצתה ונעתרה להפצרות העם לנסות ולהרכיב ממשלה תוך יומיים, לא ידע איש, אפילו מאלה המכונים מקורביה, לאיזה צד תיטה המלכה.

אנשי חצרה יצאו מביתה, כמו סינאטורים רומאיים מחדר השינה של קיסר רומי הגווע, כשהם ממלאים פיהם מים, והמדינה כולה מנסה לנחש את צו המלכה לפי הבעות פניהם. פנים קודרות עם ניצנוץ של אושר, די היה בהם כדי להיות חדשה מרעישה לאמצעי התיקשורת.

אם היה צורך נוסף בהוכחה לאיזה שפל מדרגה וטימטום הגיע המימסד השילטוני במדינה — סיפקו אותה מחזות הימים האחרונים.

מדוע עשתה גולדה מה שעשתה?

היו לכך ללא ספק סיבות מצטברות רבות, שנערמו זו על גבי זו מאז מילחמת יום־הכיפורים. אם הסכימה גולדה בכלל ליטול על עצמה את תפקיד הרכבת הממשלה אחרי התבוסה שנחלה מפלגתה בבחירות האחרונות בהנהגתה, היה זה רק משום שלא רצתה להסתלק מעל הבמה הפוליטית, כמי שביובזה את פירות ניצחון מילחמת ששת־הימים, גרמה למילחמה כושלת מרובת קורבנות, וקיטבה את מיטעני השינאה בתוך העם.

גולדה קיוותה שניתן יהיה לה לשפץ את תדמיתה ההיסטורית באמצעות שיחות השלום בז'נבה לפחות כמי שתרמה לקירוב השלום בין ישראל ומדינות־ערב. עד כמה קובע שיקול זה בחישוביה של גולדה, ניתן היה להיווכח השבוע, כאשר בהופעתה בפני צמרת מפלגתה, ייסרה גולדה את עצמה על שלא החליטה להתפטר עוד בחודש אוגוסט אשתקד "במצב יותר טוב מבחינה אישית וגם מבחינת תדמיתי."

הדחף, הבלתי מודע לפעמים, שלא להיזכר בהיסטוריה כמי שהביאה על המדינה את תקופת כישלונותיה הגדולים ביותר ודחפה אותה כימעט אל סף שואה, הוא שמילא את מצברי העקשנות של גולדה, גם כשמצבה הפיזי והנפשי הפך להיות קשה יותר מאשר אי־פעם.

אכזבה מן הנושא

את הסיבה לכך, שהיא נסוגה בה בשבועות האחרונים פעם אחר פעם מהצהרות אולטימטיביות שלה, עד שהסכימה לבסוף לנסות להקים ממשלת מיעוט בת 58 חברים, אפילו מבלי שחברי חטיבת רפ"י במפלגתה ישתתפו בה.

אלא שביומיים האחרונים, לפני שזרקה את הודעת הסתלקותה בפני חבריה, אירעו כמה דברים. הסתבר לגולדה בכמה מישורים שחבריה הקרובים ביותר בגדו בה ונעצו סכין בגבה.

● ראשון המאכזבים היה דווקא נשיא המדינה אפרים קציר, האיש שלא יכול היה להגיע לתפקידו הרם הזה ללא הסכמתה של גולדה. והנה הסתבר לה כי בפגישתו עם קבוצת פרופסורים שבאו לתבוע ממנו פעולה למען ממשלת חירום לאומית, זכן בשיחה שקיים עם שר־המיטחון משה דיין, חביע לציר את תמיכתו הנלוויה בהקמת ממשלה כזו, שהיא עבור גולדה מאיר בבחינת מאבו מוחלט. בעיני גולדה נראה הדבר לא רק כי חריגה מסמכויות הנשיא ששום נשיא לא הרשה אותה לעצמו עד כה, אלא בכפיות טובה אישית לעצמה.

● התנהגותם של משה דיין ושמעון פרס בכנס רפ"י שנערך במוצאי־שבת, שהתפרשה בעיניה כי הם מתנגדים לכל מה שהיא עושה, אולם יתמכו בה בכנסת רק כטובה אישית שהם עושים לה.

● תמיכתם הגלויה והנסתרת של אנשים מרכזיים בצמרת המערך בהקמת ממשלת־חירום לאומית, דבר שהיה בעיני גולדה כמו ניפנוף מטלית אדומה בעיני שור.

● שתיקתם של חבריה הטובים בעת ההתקפות האישיות שנערכו עליה בישיבת צמרת מיפלגתה אחרי שהציגה את ההרכב המוצע של הממשלה החדשה.

לפי כל הסימנים הגיעה גולדה אל ישיבת הצמרת בבנין הכנסת כשבליבה כבר החלטה נחושה להתפטר. מה שאירע בישיבת הסיעה והלישכה רק חיזק את החלטתה. שכן עוד בבוקר אותו יום אמרה לקבוצת הפרופסורים שבאו להפציר גם בה להרכיב ממשלת־חירום רחבה: "עזבו אותי... מה אתם רוצים מאשה זקנה וחולה?!"

הקרב על מישרד־הביטחון

מחריד בכך המחזה הזה היתה העובדה שכמעט כל גורמי המשבר היו סיבות אישיות ואינטרסים פרסונאליים, כשבשום תישוב לא לוקחים בחשבון את טובת המדינה או את העניין הציבורי.
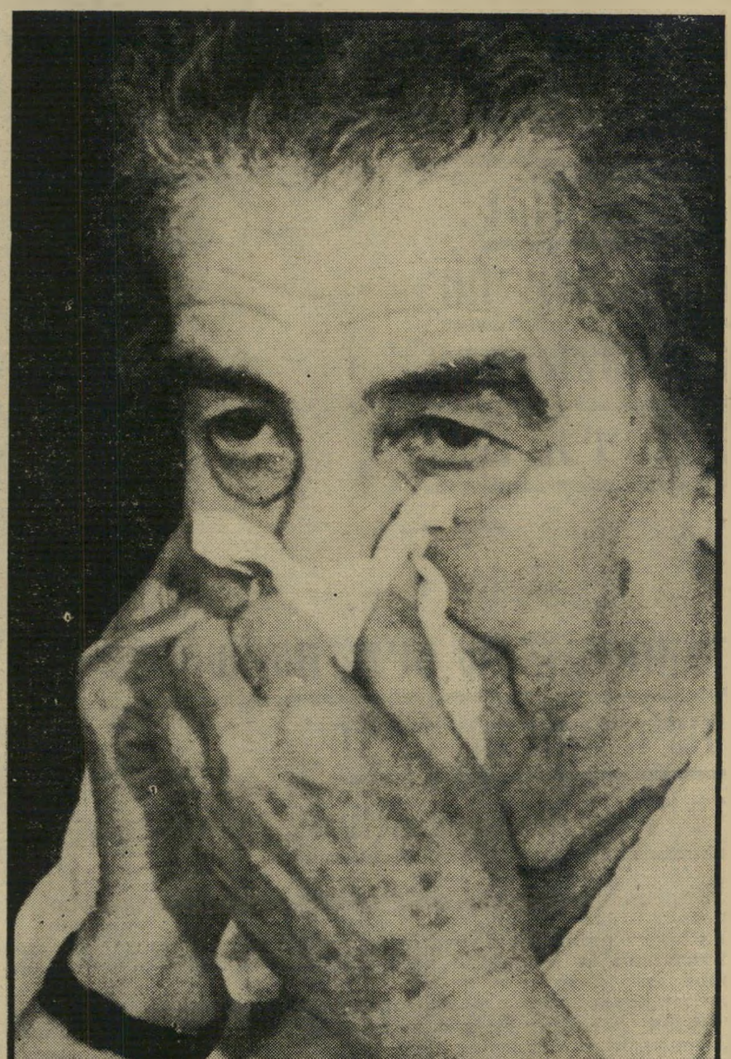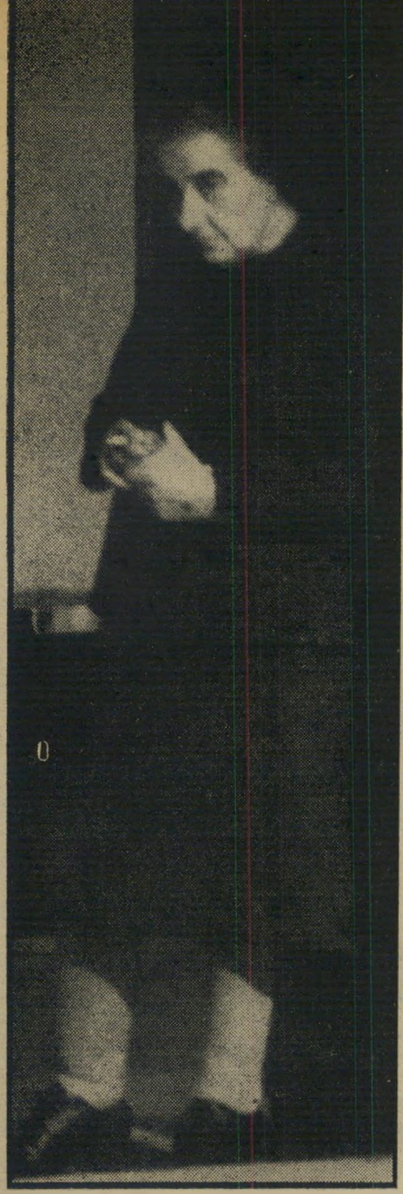
מה שאירע במדינה במשך חמשת החודשים האחרונים, לא שינה דבר ולא הזיז דבר לחבורת הגבאים, שהוסיפה לראות בשילטון מכשיר לחלוקת טובות הנאה וכיבוד, במקום אמצעי לקידום החברה והמדינה.